

УДК 378.147:796.071.4-047.22

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/41-2-32>

Андрій МАКАРЕНКО,

orcid.org/0000-0003-4885-9706

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри медико-біологічних основ охорони життя та цивільного захисту

Донбаського державного педагогічного університету

(Слов'янськ, Донецька область, Україна) makarenko.slavyansk@gmail.com

Юлія КЛИМЕНКО,

orcid.org/0000-0002-3165-888X

кандидат біологічних наук,

доцент кафедри фізичної терапії, фізичного виховання і біології

Донбаського державного педагогічного університету

(Слов'янськ, Донецька область, Україна) klimenkej.s@ukr.net

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті надано теоретичний аналіз науково-методичної літератури та аналіз освітньої програми «Середня освіта. Фізична культура» першого (бакалаврського) рівня галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальність 014 Середня освіта (Фізична культура), згідно з якою здійснюється підготовка майбутніх учителів фізичної культури, було з'ясовано, що серед спеціальних (професійних) компетентностей майбутні учителі фізичної культури є й ті, що безпосередньо стосуються методичної компетентності: здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання у фізичному вихованні; здатність до володіння педагогічними, медико-біологічними, інформаційними технологіями для формування здорового способу життя, розвитку рухових умінь і навичок, розвитку фізичних (рухових) якостей у представників різних груп населення і самостійної розробки методик і технологій для інтегрального гармонійного розвитку людини; здатність до аналізу, систематизації та оцінки педагогічного досвіду, здатність до розробки методики та технологій для розвитку рухових умінь і навичок та фізичних (рухових) якостей на основі розуміння і застосування положень фізіології, морфології, біохімії, біомеханіки; здатність оцінювати фізичні здібності і функціональний стан учнів, адекватно вибирати засоби і методи рухової діяльності для корекції стану учнів з урахуванням їх індивідуальних особливостей.

Серед програмних результатів навчання майбутні учителі фізичної культури повинні, насамперед, знати закони і принципи розучування рухових умінь і навичок, володіти теорією і методикою розвитку рухових умінь і навичок в базових видах рухової активності; володіти актуальними технологіями педагогічного контролю і корекції, засобами і методами управління станом людини; уміти розвивати педагогічну думку, методи педагогічного контролю і контролю якості навчання, актуальні дидактичні технології; володіти педагогічними, медико-біологічними, інформаційними технологіями для формування здорового способу життя, розвитку рухових умінь і навичок, розвитку фізичних (рухових) якостей у представників різних груп населення і вміє самостійно розробляти методики і технології для інтегрального гармонійного розвитку людини; уміти розробляти навчально-методичні матеріали (робочі програми, навчально-тематичні плани) на основі освітнього стандарту та зразкових програм з урахуванням виду освітньої установи, особливостей класу / групи та окремих учнів.

На думку авторів, такі компетентності, як здатність формувати в учнів предметні компетентності з фізичного виховання, медико-біологічних та психологічних основ і технологій розвитку рухових умінь і навичок та фізичних якостей, санітарно-гігієнічних основ діяльності у сфері фізичної культури (ПК 1) та здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з фізичного виховання (ПК 3) теж є проявом методичної компетентності випускника.

Ключові слова: методична компетентність, фізична культура, професійна діяльність, структурні компоненти.

Andrey MAKARENKO,

orcid.org/0000-0003-4885-9706

Candidate of Pedagogical Sciences,

Assistant Professor at the Department of Medico-Biological Foundations

of Life Protection and Civil Defense

Donbas State Pedagogical University

(Slavyansk, Donetsk region, Ukraine) makarenko.slavyansk@gmail.com

Yulia KLIMENKO,

orcid.org/0000-0002-3165-888X

Candidate of Biological Sciences,

Associate Professor at the Department of Physical Therapy, Physical Education and Biology
(Slavyansk, Donetsk region, Ukraine) klimenkov.s@ukr.net

STRUCTURAL COMPONENTS OF FUTURE PHYSICAL CULTURE TEACHER'S METHODOLOGICAL COMPETENCE

Theoretical analysis of the scientific-methodical literature and the analysis of educational program "Secondary Education. Physical Education" of the first (Bachelor) level of the field of education 01/Pedagogy, Specialty 014 Secondary Education (Physical Culture) is presented in the article. Preparation of future teachers of physical culture is realized in accordance with the above mentioned program. It was cleared up that among different special (professional) competences of future teachers of physical culture one can find the ones directly touching upon methodical competence, namely: ability to apply modern methods and educational technologies of teaching in physical education; ability to acquire pedagogical, medico-biological, information technologies for the formation of healthy way of life, development of efferent habits and skills, development of physical (motional) qualities in representatives of different groups of population and independent working-out of teaching methods and techniques for the integrated harmonious development of a person; ability to analyze, systematize and evaluate the pedagogical experience, ability to elaborate the methods and technologies for the development of efferent habits and skills and physical (motional) qualities on the bases of understanding and application of the provisions of physiology, morphology, bio-chemistry and bio-mechanics; capacity to evaluate physical abilities and functional state of pupils, adequately choose the means and methods of motional activities with the aim of correcting the pupil's state with taking into account their individual peculiarities.

Among programmed results of education the future physical culture teachers should first of all learn the laws and principles of practicing the motional habits and skills, possess the theory and methods of motional habits and skills development in the basic kinds of motional activities; possess the actual technologies of pedagogical control and correction, means and methods of person's condition management; the ability to develop pedagogical thought, methods of pedagogical control and the control over the quality of education, actual didactic technologies; possess the pedagogical, medico-biological, information technologies for the formation of the healthy way of life, development of motional habits and skills, development of physical (motional) qualities in the representatives of different groups of population and the ability to work-out independently different methods and technologies for the integrated harmonious development of a person; ability to work-out the education-methodical materials (working programs, education-thematic plans) on the basis of educational standard and model programs with taking into account the type of educational institution, the peculiarities of class/ group and some separate pupils.

The authors consider that such competences as the ability to form the subject competences in physical education, medico-biological and psychological foundations and technologies of motional habits and skills development as well as physical qualities sanitary hygienic foundations of activities in the sphere of physical culture and the ability to exercise objective control and evaluation of the level of educational achievements of pupils in physical education also appear as a manifestation of methodical competence of graduating students.

Key words: methodical competence, physical culture, professional activities, structural components.

Вступ. Питання фізичного розвитку та здорового способу життя сучасних школярів, а також питання ефективності процесу фізичного виховання учнів в освітньому середовищі школи завжди були й залишаються головними у професійній діяльності учителів фізичної культури. Безумовно, фізична культура як частина загальної культури особистості має для учнівської молоді особливе значення, адже здоров'я та різнобічний фізичний розвиток громадян є запорукою успішного розвитку суспільства та держави у цілому.

Погіршення стану здоров'я учнівської молоді, як свідчать численні дослідження (В. Азаренков, А. Азаренков (2017), О. Ажиппо, М. Мамешина, І. Масляк (2016), К. Гербут, В. Хоменко (2015), В. Загородній (2015) та ін.), змушує звернути увагу педагогів, науковців, фахівців у галузі

фізичної культури і спорту на проблему суспільного здоров'я. Учені-педагоги зазначають, що для її вирішення необхідно приділити увагу підвищенню ефективності фізкультурно-оздоровчих програм і нових підходів до викладання предмета «Фізична культура» у сучасній школі, мотивації школярів до здорового способу життя, а це безпосередньо залежить від професіоналізму вчителів фізичної культури, рівня їхньої готовності до вирішення цієї проблеми, до використання інновацій, розроблення авторських методик. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема формування у майбутніх учителів фізичної культури методичної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Певним чином питання формування методичної компетентності вчителів фізичної культури

висвітлювали С. Горянов (2017), І. Іваній (2013), М. Матлахов (2017), В. Мироненко (2017), І. Омеляненко (2006), В. Павленко (2017), Е. Павленко (2017), О. Скалій (2006), Н. Фазлєєв (2008), В. Шаган (2010), які доходять висновку, що підвищення рівня методичних знань і вмінь студентів сприятиме успішному виконанню професійної ролі вчителя фізичної культури у майбутній професійній діяльності, а також забезпечить можливість самостійно займатися фізичними вправами, удосконалюватися, що у свою чергу дасть змогу підвищити їхню рухову активність, націлює на свідоме ставлення до удосконалення власної фізичної підготовленості, розвитку основних фізичних якостей, та слугуватиме підґрунтям для розвитку фізичної підготовленості та основних фізичних якостей у школярів.

Науковці наголошують, що низький, здебільшого, інтерес до фізичної культури можна пояснювати і досить низьким рівнем освіченості школярів у галузі фізичної культури, обізнаності та мотивації до здорового способу життя, а з іншого боку – недостатнім матеріально-технічним, організаційно-технологічним, навчально-методичним забезпеченням освітнього процесу, недоліками в організації системи фізичного виховання, яка не популяризує належним чином фізичну культуру в школі, значною недооцінкою важливості цього напрямку роботи учителями фізичної культури, учителями інших шкільних предметів та адміністрацією школи.

Безперечно, актуалізують проблему формування методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури і виклики часу, реформаційні процеси в сучасній вітчизняній школі, формування нового змісту шкільної та вищої освіти, які зумовлюють необхідність розкриття можливостей взаємозв'язку між педагогічними знаннями вчителя фізичної культури і методикою викладання у школі предмета «Фізична культура» з іншими спорідненими дисциплінами (анатомія, фізіологія, валеологія, захист вітчизни).

Методологія та методи. Відштовхуючись від поняття «методика», яке номінує галузь педагогічної науки, що вивчає закономірності викладання певного навчального предмета (Гончаренко, 1997), а також від поняття «методика викладання», яке трактується як «сукупність впорядкованих знань про принципи, зміст, методи, засоби, форми організації навчально-виховного процесу щодо окремих навчальних дисциплін», здійснимо спробу уточнення поняття «методична компетентність майбутнього учителя фізичної культури» та його структурних компонентів.

Для вивчення цієї проблеми використовували такі теоретичні методи дослідження, як: аналіз наукової літератури, синтез, порівняння, узагальнення і систематизація одержаної інформації з метою зіставлення різних поглядів науковців щодо уточнення поняття «методична компетентність», визначення структурних компонентів навчальної діяльності майбутнього учителя фізичної культури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналізуючи праці зарубіжних дослідників, спостерігаємо компонентний склад методичної компетентності вчителя: методичне мислення, методична культура, методична творчість та методична рефлексія (Зубков, 2007). Звичайно, можна погодитися і з таким трактуванням структури методичної компетентності вчителя, але, на нашу думку, такий підхід не передбачає такого важливого складника, як методичні знання (знання у царині дидактики, управління навчальним процесом, інформаційно-комунікаційних технологій в освіті тощо). З іншого боку, як свідчать дослідження, нині не визначено єдиних критеріїв, які характеризують усі запропоновані науковцями компоненти (Нагреллі, 2009: 60-63).

Зазначимо, що структурні компоненти методичної компетентності майбутнього учителя фізичної культури зумовлені, насамперед, специфікою професійної діяльності та її функціоналом (реалізація вкладу предмета «Фізична культура» у формування ключових компетентностей, втілення у процесі його викладання змістових ліній «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», використання навчальних ресурсів, як-от: туристичні мандрівки, фізичні вправи на свіжому повітрі, засоби загартовування, сучасні фітнес-технології, комп'ютерні програми для корекції фізичного стану, майстер-класи з різних видів спорту, відеоролики чи відеоуроки про проведення різних форм фізкультурно-оздоровчих занять, індивідуальні фізкультурно-оздоровчі програми, спортивні змагання з різних видів спорту, спортивні свята, змагання, рухливі перерви та перерви, фізкультпаузи тощо), специфічними умовами (не традиційний клас, а спортивний зал, стадіон, природне середовище тощо), у якій вона відбувається, вимогами до учителя-професіонала – тобто, по суті, вони характеризують «зовнішню» структуру методичної компетентності.

Водночас, «внутрішню» структуру методичної компетентності майбутнього учителя фізичної культури, на наше переконання, становлять особистісні якості студента, які сприятимуть успіш-

ній професійній діяльності: навчальній діяльності у межах викладання предмета «Фізична культура», методичній роботі у школі, самоосвіті, методичному вдосконаленню результатів професійної діяльності шляхом.

Тож, у нашому дослідженні у структурі методичної компетентності майбутнього учителя фізичної культури виокремлюємо *когнітивний, операційний, особистісний, мотиваційний та творчий* компоненти, зміст яких у контексті особливостей професійної діяльності розкриємо наступним чином.

Когнітивний компонент методичної компетентності майбутнього учителя фізичної культури представляє систему дидактико-методичних знань, якими має володіти студент для ефективного проведення занять з предмета «Фізична культура», розроблення авторських методик та педагогічних технологій. Цей компонент відображає інтеграцію знань з дисциплін циклу загальної та професійної (теоретичної) підготовки освітньої програми, ключовими з яких є теорія і методика викладання: «Теорія і методика викладання плавання», «Теорія і методика викладання легкої атлетики», «Теорія і методика викладання лижного спорту», «Теорія і методика фізичного виховання і сучасні освітні технології», «Методика викладання атлетизму», «Методика оздоровчо-спортивної роботи», «Теорія і методика викладання футболу», «Методика викладання гімнастики, ритміки, хореографії і черлідінгу», «Методика викладання спортивних і рухливих ігор», «Методика оздоровчої фізичної культури», «Методика фізичної культури у спецмедгрупах», «Теорія і методика туризму та спортивне орієнтування», «Сучасні технології фізичного виховання дітей дошкільного віку», «Теорія і методика навчання плавання дітей дошкільного віку», «Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку» тощо.

Наголосимо, що цей компонент демонструє професійну обізнаність студента у плані методичної роботи, яку має виконувати у межах професійних обов'язків майбутній учитель фізичної культури, адже лише володіючи теоретичними та організаційно-методичними основами професійної діяльності та розуміючи особливості усіх видів робіт у межах методичної (планування та проведення уроків, виховних, спортивних заходів, розробка та реалізація фізкультурно-оздоровчих програм, підвищення кваліфікації, самоосвіта, дисемінація педагогічного досвіду тощо), можна ефективно реалізувати власний потенціал учителя фізичної культури як педагога-професіонала, тренера, методиста.

Операційний компонент методичної компетентності майбутнього учителя фізичної культури відбиває систему умінь та навичок, якими має володіти студент для ефективного проведення занять з предмета «Фізична культура», розроблення авторських методик та педагогічних технологій, здатність застосовувати знання на практиці, здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології у майбутній роботі вчителя фізичної культури, а також набутий досвід роботи в умовах освітнього середовища сучасної школи.

Цей компонент відображає інтеграцію умінь та навичок, які набуваються студентами під час вивчення дисциплін циклу практичної підготовки освітньої програми («Навчальна практика (в ЗОШ)», «Виробнича практика в літніх оздоровчих таборах», «Виробнича педагогічна практика у школі», «Курсова робота (психолого-педагогічні основи фізичного виховання)», «Курсова робота (теорія і методика фізичного виховання)», «Курсова робота (цикл природничо-наукової підготовки)» тощо), а також дисципліни «Педагогічна майстерність вчителя фізичної культури», яка відноситься до циклу загальної підготовки (дисципліни за вибором закладу вищої освіти), але яка, завдяки своїй педагогічній спрямованості, становить важливий елемент методичної діяльності майбутнього учителя фізичної культури – уміння використовувати методи навчання й виховання школярів; уміння викладення нового матеріалу, актуалізації опорних знань, здійснення контролю й оцінювання знань; уміння будувати роботу за правилами педагогічної етики; гностичні уміння (уміння аналізувати діяльність колег і власну роботу під час організації освітнього процесу з фізичної культури у сучасній школі, вивчати нове в методиці, розробляти та втілювати методичні рекомендації, здійснювати самоосвіту і самовдосконалення, узагальнювати та впроваджувати в практику сучасні педагогічні інновації у процес фізичного виховання школярів та досвід кращих учителів фізичної культури тощо).

Особистісний компонент методичної компетентності майбутнього учителя фізичної культури відбиває володіння студентом педагогічною технікою та педагогічні здібності, які сприятимуть успішному проведенню уроків з предмета «Фізична культура», фізкультурно-оздоровчих заходів та формуватимуть імідж успішного вчителя фізичної культури.

На підставі аналізу праць учених виявлено, що педагогічну техніку слід розуміти як комплекс умінь та навичок, які формують поведінку вчителя (студента, який опановує цю професію) та дають

йому змогу (у нашому дослідженні – майбутньому учителю фізичної культури) досягнути оптимальних результатів у навчанні та вихованні учнів (техніка мовлення, міміка, жести, техніка педагогічного спілкування, вербальні і невербальні прийоми впливу на учнів, уміння контролювати власні емоції, настрій, увагу, уяву – саморегуляція тощо) під час уроків та позаурочної діяльності.

Інший складник особистісного компонента методичної компетентності майбутнього учителя фізичної культури – педагогічні здібності – ми трактуємо як сукупність рис та якостей особистості вчителя (майбутнього учителя фізичної культури), важливих та необхідних для успішного оволодіння педагогічною діяльністю з урахуванням специфіки і функціоналу професії «учитель фізичної культури, організатор спортивно-масової роботи», для успішного здійснення методичної роботи, а також для ефективного виконання професійних обов'язків в умовах сучасної школи. До таких особистісних якостей майбутніх учителів фізичної культури учені відносять науковий світогляд, духовну культуру, високу моральність, широкий кругозір та ерудицію, наполегливість, оптимізм, емоційну стійкість, витримку, терплячість, доброзичливість, співчуття, гумор, любов до дітей, волю до перемоги, гнучкість мислення, самокритичність, рішучість, лідерство тощо.

У контексті нашого дослідження ми погоджуємося з (Кайдаловою, 2009) та іншими науковцями, які акцентують увагу на дидактичних здібностях. Їх визначений перелік, на наше переконання, і складає міцне підґрунтя методичної компетентності майбутнього учителя фізичної культури, що проявляється в умінні добирати і доступно викладати навчальний матеріал, відповідним чином адаптуючи його до особливостей вікових категорій учнів, умінні стимулювати активність учнів, мобілізувати увагу та інші ресурси організму, конструювати методи, застосовувати форми навчання та фізичного виховання, удосконалювати їх у процесі професійної діяльності.

Мотиваційний компонент методичної компетентності майбутнього учителя фізичної культури представлений системою мотивів, які забезпечують усвідомлене і стійке прагнення студента до досягнення високих рівнів професіоналізму у майбутній професійній діяльності учителя фізичної культури, до повного розкриття своїх можливостей і здібностей (фізичних та педагогічних). Цей компонент відбиває мотивацію досягнень майбутнього учителя фізичної культури у сфері методичної діяльності; мотивацію до розроблення власних методик навчання та фізичного вихо-

вання, які сприяють мотивації учнів до занять з предмета «Фізична культура», формуванню навичок здорового способу життя; мотивацію до самоосвіти, самореалізації та особистісного розвитку. Відтак, мотивація методичної компетентності майбутнього учителя фізичної культури може розглядатися як: 1) усвідомлення студентом особистісної та професійної значущості розвитку методичної компетентності; наявність мотивів і потреб у розвитку методичної компетентності; 2) спрямованість студента на здійснення поступального висхідного характеру професійного розвитку, основи якого закладаються ще під час навчання студентів у ЗВО.

Проаналізувавши праці (Коновальської, 2011) та інших науковців, можемо виокремити стимули мотивації методичної компетентності майбутнього учителя фізичної культури: фізичне та професійне самовдосконалення, культура педагогічного спілкування, співробітництво у сфері навчально-методичної, фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, інтерес до нових ідей та технологій у галузі педагогіки, психології, фізичного виховання, прагнення займатися експериментально-дослідницькою та науковою роботою, бажання та зацікавленість у роботі вчителя фізичної культури, інтерес до процесу навчання та методичної роботи, прагнення до професійного розвитку тощо. Слід наголосити, що мотиваційний компонент методичної компетентності майбутнього учителя фізичної культури може розвиватися упродовж усього терміну навчання у ЗВО, особливо, на останньому курсі та під час педагогічної практики, а також упродовж усього періоду професійної кар'єри учителя фізичної культури. Її розвиток відбувається у професійній діяльності, у процесі самоосвіти та залежить від особливостей мотивації (внутрішні та зовнішні мотиви до провадження та удосконалення методичної роботи педагога в освітньому середовищі школи).

Творчий компонент методичної компетентності майбутнього учителя фізичної культури відбиває уміння творчо підходити до вирішення навчальних завдань, творчо використовувати досвід інших педагогів, творчо підходити до організації освітнього процесу в школі та проявляється у креативності студента. Дослідники визначають креативність як загальну особливість особистості (по суті, здатність, риса характеру), яка безпосередньо впливає на творчу продуктивність незалежно від сфери прояву особистісної активності. Розглядаючи творчість як процес, продуктивну діяльність під час організації методичної роботи учителя фізичної культури, яка, як зазначає учений

(Гончаренко, 1997), здатна породжувати якісно нові духовні та матеріальні цінності важливого суспільного значення та приводить до одержання нового результату – нових методик при викладанні предмета «Фізична культура», педагогічних технологій, інноваційних фізкультурно-оздоровчих занять та програм, форм фізичного виховання тощо – вважаємо, що її основою є формування у студентів широкого спектру глибоких і міцних знань (когнітивний компонент), максимальна стимуляція самостійної діяльності студентів, розвиток стійких творчих інтересів, цілеспрямованості творчих пошуків у галузі методики викладання фізичної культури (дисципліни циклу загальної та професійної (теоретичної) підготовки освітньої програми, ключовими з яких є теорія і методика викладання), наполегливості під час виконання завдань, генерації нових ідей.

Висновки. Таким чином, вважаємо, що розроблена модель методичної компетентності майбутнього учителя фізичної культури своїми компонентами (когнітивний, операційний, особистісний, мотиваційний та творчий) найбільш повно характеризує суть поняття «методична компетентність майбутнього учителя фізичної культури», яке ми трактуємо як теоретико-практичну готовність студента до проведення занять з предмета «Фізична культура», розроблення авторських методик, педагогічних технологій та ціннісного ставлення до методичного вдосконалення результатів професійної діяльності шляхом самоосвіти, самореалізації та особистісного розвитку. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розгляді методологічних підходів до формування методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі вивчення фахових дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – Київ: Либідь, 1997. К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Зубков О. Л. Развитие методической компетентности учителей в условиях модернизации общего образования. Автореф. дис. канд. пед. наук / А.Л. Зубков. - Екатеринбург, 2007 – 169 с.
3. Кайдалова Л. Г., Щокіна Н. Б., Вахрушева Т. Ю. Педагогічна майстерність викладача: Навчальний посібник. – Х.: Вид-во НФаУ, 2009– 140 с.
4. Коновальська Л. О. Формування методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Л. О. Коновальська. – К., 2011. – 22 с.
5. Нагрелли О.А. Модель формирования методической компетентности учителей в системе повышения квалификации [Текст] / Е. А. Нагрелли // Интеграция методической (научно-методической) работы и системы повышения квалификации кадров : материалы IX Всеросс. науч.-практ. конф. : в 7 ч., Ч. 5 / Академия пов. квал. И проф. перепод. работ. образ.; Челябин. ин-т перепод. и пов. квал. работ. образ. – М.; Челябинск : Изд-во "Образование", 2009. – С. 60-63.
6. Шаган В. С. Педагогическое сопровождение процесса развития методической компетентности преподавателя колледжа : автореф. дис. на соиск. уч. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.08 / В. С. Шаган. – Ижевск, 2010. – 24 с.

REFERENCES

1. Honcharenko S.(1997). Ukrainskyi pedahohichniy slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary.] – Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
2. Zubkov O. L. (2007). Razvytye metodycheskoi kompetentnosti uchytelei v usloviakh modernyzatsyy obshcheho obrazovaniya. Avtoref. dys. kand. ped. nauk [Development of methodological competence of teachers in the context of modernization of general education. Abstract of the dissertation candidate of pedagogical sciences]. Ekaternyrburh. [in Russian].
3. Kaidalova L. H., Shchokina N. B., Vakhrusheva T. Yu. (2009). Pedahohichna maisternist vykladacha: Navchalnyi posibnyk [Pedagogical skills of the teacher: Scientific manual]. – Kh.: Vyd-vo NFaU [in Ukrainian].
4. Konovalska L. O. (2011). Formuvannya metodychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury u protsesi vyvchennia profesiino-orientovanykh dystsyplin : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk [Formation of methodological competence of future teachers of Physical Culture in the process of studying professionally-oriented disciplines : abstract of the dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences]: spets. 13.00.04 «Teoriia ta metodyka profesiinoi osvity». Kyiv. [in Ukrainian].
5. Nahrelly O.A. (2009). Model formyrovannya metodycheskoi kompetentnosti uchytelei v systeme povisheniya kvalyfykatsyy Yntehratsiia metodycheskoi (nauchno-metodycheskoi) rabot y system povisheniya kvalyfykatsyy kadrov: materyali IX Vseross. nauch.-prakt. konf [Model of formation of methodological competence of teachers in the system of professional development. Integration of methodological (scientific-methodical) work and the system of professional development of personnel: materials of the IX All-Russian scientific-practical conference] : v 7 ch., Ch. 5 Cheliab. yn-t perepod. y pov. kval. robot. obraz. Cheliabynsk : Yzd-vo "Obrazovanye". p. 60-63 [in Russian].
6. Shahan V. S. (2010). Pedahohycheskoe soprovozhdenye protsessu razvytiya metodycheskoi kompetentnosti prepodavatelia kolledzha [Pedagogical support of the process of developing the methodological competence of a college teacher: abstract of the dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences]: spets. 13.00.08/ Yzhevsk. [in Russian].